

บทที่ 2

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ

บทนี้จะนำเสนอข้อมูลที่เป็นลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของชาวปะโอซึ่งได้จากหนังสือเกี่ยวกับชาวปะโอที่เป็นภาคภาษาอังกฤษและการสัมภาษณ์เพิ่มกับผู้นำชาวปะโอที่ทำงานในแถบพื้นที่ชายแดนไทย-พม่าและได้รับการอนุเคราะห์ภาพประกอบจากผู้นำดังกล่าวเพื่อให้สามารถทราบถึงที่มาของชาวปะโอที่เป็นภาพรวมทั่วไปได้กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ (PA-O) สำหรับคนไทยแล้วมักจะรู้จักกันในนามชนเผ่าตองสู้ ซึ่งจัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มหนึ่ง แต่สำหรับในประเทศพม่าแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอเป็นที่รู้จักแพร่หลายว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จำนวนมากรองเป็นอันดับสองจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพม่าและอาศัยในแถบทะเลสาบอินเลและกระจายตัวอาศัยตามพื้นที่สูงในเขตรัฐฉานของประเทศพม่า ข้อมูลที่ปรากฏเอกสารหรือการศึกษาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชาวปะโอมีน้อยมาก

ประเทศพม่าประกอบไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชนชาติพันธุ์กลุ่มสำคัญต่างๆ กว่า 135 กลุ่มชาติพันธุ์ ในจำนวนนั้นมีชาติพันธุ์ปะโอ (PA-O) เป็นหนึ่งในกลุ่มชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อย มีวัฒนธรรม การแต่งกาย สำเนียงภาษา ที่มีลักษณะเฉพาะของชนเผ่า อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่เรียกชาวปะโอว่า ตองตู ตองซู ตองสู้ อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์จัดให้ปะโออยู่ในกลุ่มย่อยของเผ่ากะเหรี่ยง (Karen) และอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่งประกอบด้วย มี 11 กลุ่ม คือ ก๋องกะเหรี่ยง(กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะยา บเว ปะโอ ปะคอง กะยอ) จิงฟ้อ (คะฉิ่น) จิน (กลุ่มต่างๆ ในเขตเมือง) จินฮ่อ บิซู พม่า ลีซู (ลีซอ) ละหู่ (มุเซอ) อะฮา(เอ็กอ) และ อิมปี (เมปี ก้อ ปะกอ)

2.1 ตำนานความเป็นมาของชาวปะโอ

ตามตำนานชาวปะโออพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย และมาตั้งถิ่นฐานเมื่อนานมาแล้วในบริเวณท่าตอน เมืองทางทิศตะวันออกของย่างกุ้ง ก่อนที่ชาวปะโอจะพัฒนาภาษาเขียนขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลการบันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับต้นกำเนิดของชาวปะโอ มีเพียงตำนานที่เล่าขานถึงการกลายมาเป็นชาวปะโอ

ข้อมูลจากหนังสือของ Russ Christensen และ Sann Kyaw (2006) ระบุว่า The Pa-O: Rebels and Refugees เกี่ยวกับตำนานชาวปะโอ ซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาของปะโอว่ามีบรรพบุรุษฝ่ายหญิงเป็นพญานาค ซึ่งสามารถแปลงกายเป็นมนุษย์ได้ แต่เมื่อนอนหลับร่างจะกลับคืนเป็นพญานาคดั้งเดิม ส่วนบรรพบุรุษฝ่ายชายคือ Weikja เป็นคนที่มีความฉลาดทั้งยังสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ จนกระทั่งวันหนึ่ง พญานาคตัวเมียได้พบกับ Weikja และเกิดหลงรักกัน จากนั้นจึงได้อาศัยอยู่

ร่วมกันในถ้ำจนกระทั่งนางพญานาคได้ตั้งท้องขึ้น และวันหนึ่งหลังจาก Weikja กลับมาจากข้างนอก จึงได้พบเห็นร่างพญานาคนอนอยู่ในถ้ำแทนที่ภรรยาสาวงาม เขาจึงบินหนีไปและไม่กลับมาอีกเลย เมื่อนางพญานาคคลอดไข่ออกมา 2 ใบ จึงได้มอบไว้ให้กับฤๅษี แล้วนางจึงกลับคืนสู่เมืองพญานาค ไข่ทั้ง 2 ใบ ฟักออกมาเป็นเด็กชายและเด็กหญิง ซึ่งเด็กทั้งสองคน ได้กลายมาเป็นบรรพบุรุษของชาวปะโอ ฝ่ายเด็กชายได้ชื่อว่า Teikra Tiha ได้เป็นกษัตริย์องค์แรกของท่าตอน ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสุวรรณภูมิ หรือ แผ่นดินทอง(The Pa-O Rebels and Refugees หน้า ix (preface))

อย่างไรก็ตามหนังสือของ Russ Christensen และ Sann Kyaw ไม่ได้กล่าวถึงความเป็นไปของเด็กหญิงภายหลังเกิดจากการฟักไข่ แต่ระบุว่า “เนื่องจากชาวปะโอเป็นทายาทของ Weikja และนาค ปัจจุบัน การแต่งกายของจึงสามารถสวมใส่เครื่องประดับ 2 ชิ้น ซึ่งมีสีสันบนผ้าโพกหัว อันหมายถึงส่วนศีรษะด้านบนสุดของพญานาคและดวงตาของพญานาค นอกจากนี้ การแต่งกายตามประเพณีของหญิงชาวปะโอจะมีผ้าพันห่อรอบขา เสื้อยาว, เสื้อสั้น แสดงถึงเกล็ดที่ซ่อนหลือมกันของพญานาค

ข้อมูลจากศูนย์ข่าวสาละวิน กล่าวถึงตำนานเดียวกันนี้ว่า เมื่อครั้งนานมาแล้วมีฤๅษีสองพี่น้องฝึกบำเพ็ญเพียรธรรมอยู่ในป่าใกล้กับดินแดนที่เรียกว่า "สุวรรณภูมิ" (หมายถึง เมืองตะโถงในปัจจุบัน) มีพญานาคตัวเมียลงเล่นน้ำในป่าแห่งนั้น และได้เห็นชายล่าสัตว์คนหนึ่งชื่อชอจี พญานาคตัวเมียได้เกิดหลงรักชอจีในทันใด พร้อมร้าย คาถาแปลงร่างเป็นมนุษย์ หลังจากนั้นทั้งสองตกหลุมรักกันและใช้ชีวิตอยู่ในป่าแห่งนั้น ต่อมาไม่นานพญานาคตัวเมื่อก็ตั้งท้อง วันหนึ่งสามีได้พบเห็นร่างของนางพญานาคขณะกำลังหลับอยู่จึงเกิดตกใจและหนีไป นางพญานาคเฝ้ารอการกลับมาของสามีจนกระทั่งให้กำเนิดลูกออกมาเป็นไข่สองฟอง เมื่อสามีไม่กลับมาจึงทิ้งไข่ไว้ในป่าแล้วกลับเมืองของนาง จากนั้นฤๅษีสองพี่น้องมาเจอไข่ทั้งสองฟองจึงแบ่งไข่ให้กันคนละฟอง ไข่ฟองหนึ่งถูกนำไปรัฐกะเหรี่ยงส่วนอีกฟองถูกนำไปที่เมืองตะโถง (เมืองสุวรรณภูมิ) ในรัฐมอญ ต่อมาไข่ทั้งสองฟองฟักตัวออกมาเป็นมนุษย์ ซึ่งชาวปะโอเชื่อว่าไข่ที่ถูกนำไปรัฐกะเหรี่ยงเป็นพี่ ส่วนไข่ที่อยู่ในเมืองตะโถงเป็นน้อง เปรียบได้ว่าชาวกะเหรี่ยงเป็นพี่ของชาวปะโอ และเชื่อว่าทั้งสองเผ่าพันธุ์เป็นพี่น้องกัน ชาวปะโอนับถือชอจีเป็นพ่อและนับถือพญานาคเป็นแม่ โดยทุกงานเทศกาลของชาวปะโอมักมีรูปของชอจีที่เป็นมนุษย์และรูปของพญานาคด้วยเสมอ

นอกจากนี้ ชาวปะโอยังแต่งกายเลียนแบบพญานาค โดยทั้งชายและหญิงปะโอยจะมีผ้าโพกหัวหลากสีสันแต่ผ้าโพกหัวของหญิงชาวปะโอยจะถูกจัดตกแต่งให้คล้ายกับหัวพญานาค ขณะที่ชุดแต่งกายของชาวปะโอยจะเป็นสีดำและสีน้ำเงินเท่านั้น ซึ่งมีที่มาว่า เมื่อกษัตริย์มะนุหะของชาวปะโอยแพ้สงครามให้กับกษัตริย์อินรธาแห่งนครบะกัน(พุกาม)ของพม่าเมื่อศตวรรษที่ 11 เป็นเหตุให้ต้อง

สูญเสียเมืองตะโง้งหรือเมืองสุวรรณภูมิไปและต้องอพยพมาอยู่ในรัฐฉาน ทำให้ชาวปะโอ เสรีา โศกเสียใจจึงพร้อมใจกันแต่งชุดสีดำและสีน้ำเงินเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ชาวปะโอที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดแม่ฮ่องสอนกลับมีชุดแต่งกายหลากหลายสีสันแตกต่างจากที่อื่นๆ

ชาวพม่าเรียกชาวปะโอว่าตองตู (Taungthu) ส่วนชาวไทใหญ่เรียกว่า ตองซู (Taungsu) หรือตองซู (Tongsu) มีความหมายว่า “คนทางใต้” ซึ่งกล่าวถึงชาวปะโอที่อาศัยอยู่ที่เมืองท่าตอนทาง ตอนใต้ของประเทศพม่า มีความหมายเช่นเดียวกันกับ “คนคอย” นอกจากนี้ชาวปะโอ ยังถูกเรียกในเชิงดูถูกว่าเป็นพวก “ชาวไร่ ชาวนา” ในขณะที่ชาวปะโอกลับเรียกตัวเองว่า “ปะโอ”

ชาวปะโอในเมืองท่าตอนทางตอนล่างของประเทศพม่า เรียกคนปะโอที่อาศัยอยู่บนที่ราบ สูงของรัฐฉานว่า ปะโอพื้นที่สูง (Highland Pa-O) ในทางกลับกัน คนปะโอในรัฐฉานตอนใต้ เรียก คนปะโอที่อาศัยอยู่บริเวณเมืองท่าตอนทางตอนล่างของประเทศพม่าว่า ปะโอที่ราบต่ำ (Lowland Pa-O)

ชาวฉานนาเรียกชาวปะโอออกในสำเนียง “ตองสู” เมื่อแยกคำแล้ว มีผู้สันนิษฐานที่มาของ คำว่า “ปะโอ” น่าจะมาจากคำว่า “อะโอ” แปลว่าผู้อยู่ป่า เพราะในภาษาไทยคำนี้ คำว่า “อู่” แปลว่าอยู่* ในขณะที่ Russ Christensen(2006)ระบุว่า ใ้หนังสือชื่อThe Pa-O: Rebels and Refugees เกี่ยวกับภาษาปะโอ คำว่า “ปะ” หมายถึงเสียงแตกร้า คำว่า “โอ” หมายถึง ปลอกเปลือก

ชาวปะโอพื้นที่ราบสูงโดยส่วนใหญ่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของเผ่าเอาไว้ได้อย่างแจ่มชัด ทั้ง ภาษา การแต่งกายประจำเผ่า และวัฒนธรรม⁷ ชาวปะโอแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าซึ่งเป็นที่ เอกลักษณ์เฉพาะในชุดสีดำ หรือน้ำเงินเข้ม และมีผาโกหั่วหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ชาวปะโอแต่ละ กลุ่มย่อยต่างมีความหลากหลายของภาษา และการแต่งกาย เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าชาวปะโอใน พื้นที่ราบต่ำส่วนใหญ่ได้ถูกทำให้กลายเป็นชาวพม่าไปแล้ว เช่นเดียวกันกับเพื่อนบ้านเช่นมอญ (Mon) และกะเหรี่ยง (Karen) ซึ่งได้ยอมรับเอาภาษา การแต่งกาย และประเพณีของชาวพม่า

อย่างไรก็ดี เมื่อ 50 กว่าปีก่อนนี้ Lowis, C.C. (1949) ระบุว่า ตองตู “ส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่า พม่า กะเหรี่ยง ซึ่งปะโอเป็นผู้ที่อนุรักษ์เอกลักษณ์เฉพาะความเป็นเผ่าพันธุ์ของตนไว้ สอดคล้องกับ คำานานชาวปะโอ ที่ระบุว่า พวกเขาอพยพมาจากทิศใต้บนที่ราบสูงของทวีปเอเชียตอนกลาง เข้า มายังพม่า ในประเทศพม่าตอนล่างพวกเขาได้สถาปนาเมืองท่าตอน ซึ่งเป็นทิศตะวันออกของเมือง อย่างกึ่งในปัจจุบัน พวกเขาเฟื่องฟู พัฒนาอาณาจักร และมีวัฒนธรรมชาวเมือง (sophisticated)

2.2 ลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ปะโอ

2.2.1 ภาษา

ในกลุ่มย่อยของชนเผ่ากะเหรี่ยง ปะโอเป็นเพียงชนกลุ่มเดียวที่มีการพัฒนาภาษาเขียนขึ้น โดย Scott James Jorge กล่าวไว้ว่า “ชาวตองตู มีภาษาเขียนเป็นที่แน่ชัด แต่ผู้ที่สามารถอ่านได้นั้น น้อยยิ่งนัก แม้กระทั่งตอนนี้ไม่มีใครใช้ภาษานี้แล้วในรัฐฉาน” (James, Scott Jorge, and The Pa-O of Burma: 5)

Hackett (William Dunn, 1953) ผู้ซึ่งเคยอาศัยอยู่ท่ามกลางชาวปะโอ ทางตอนใต้ของเมือง ตองจี ระบุไว้ใน “The Pa-O people of Shan State, Union of Myanmar” โดยเห็นว่าใน 2 หรือ 3 ของสิ่งที่เก่าที่สุด (วัดวาอาราม) ทั้งภายในและใกล้กับเมืองสะตุง (Hsa Htung) ...จดหมายเหตุภาษาเขียน...ก่อนข้างเห็นได้ชัดว่าอยู่ในสมัยโบราณ ซึ่งข้อเท็จจริง 2 ประการที่ทำให้เขาเชื่อว่าภาษาเขียนปะโอมีอายุเป็นร้อยๆ ปี

คือ 1. ภาษาถูกเขียนลงบนเอกสารสีเหลืองและผูกซึ่งเป็นกระดาษหนังเหนียว 2. ความจริงที่ว่าภาษาเขียนมีลักษณะโบราณซึ่งแม้พระสงฆ์ก็แทบไม่เข้าใจ และฆราวาสยิ่งไม่เข้าใจอย่างสิ้นเชิง

Hackett, Marion and William Dunn, (1952) กล่าวเอาไว้เมื่อก่อนปีคริสต์ศตวรรษที่ 1950 ว่าภาษาปะโอมีการเขียนมานานกว่า 800 ปี หรืออาจจะมากกว่านั้น ทั้งนี้ลักษณะแบบการเขียนภาษาปะโอเป็นสิ่งที่พัฒนามากที่สุดในยุคที่อารยธรรมปะโอรุ่งเรือง ก่อนที่เมืองท่าตอนจะถูกทำลายในพุทธศตวรรษ(A.D.)ที่ 1057 ถ้าหากในกรณีนั้น ภาษาเขียนปะโอก็น่าจะมีอายุมากกว่าพันปีเลยทีเดียว

นอกจากนี้ ภาษาปะโอแตกต่างจากภาษาพม่าและภาษาชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยอื่นๆ ในประเทศพม่าซึ่งมีเป็นร้อยภาษา ทั้งนี้ ภาษาปะโอมีเสียงสระมากกว่าภาษาพม่า และมีเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ 6 เสียง ในขณะที่ภาษาพม่ามีเพียง 3 เสียงวรรณยุกต์

2.2.2 วัฒนธรรม-การแต่งกาย

การแต่งกายของผู้หญิง เนื่องจากชาวปะโอสืบเชื้อสายมาจาก Weikja และ Naga ทุกวันนี้ การแต่งกายตามประเพณีของผู้หญิงชาวปะโอสามารถสวมใส่เครื่องประดับ 2 ชั้น ซึ่งมีสีสันทนบนผ้าโพกหัว อันหมายถึงส่วนศีรษะด้านบนสุดของพญานาคและดวงตาของพญานาค นอกจากนี้ การแต่งกายตามประเพณีของผู้หญิงชาวปะโอจะมีผ้าพันห่อรอบขา เสื้อยาว, เสื้อสั้น แสดงถึงเกล็ดที่ซ่อนเหลี่ยมกันของพญานาค ส่วนการแต่งกายของผู้ชาย นุ่งกางเกงขายาวสีดำและสีขาว เสื้อแขนยาว ผ่าอกกลางใช้กระดุมผ้า มีผ้าโพกหัว

ภาพ 2.1 การแต่งกายของชาวปะโอทั้งชายและหญิงในท่วงท่าการรำปะโอ

ที่มา: Pa-O Research Center–Thailand และ Pa-O Youth Democratic Organization (PYDO), 2004

2.2.3 ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ

ประเพณี พิธีกรรมประจำปี

ชาวปะโอส่วนใหญ่จะมีพิธีกรรมที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธศาสนาและวิถีชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยจะมีพิธีกรรมประจำปี ดังนี้ เดือนเจียง (เดือนมกราคม) จะเป็นช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวทางการเกษตร รวมถึงการลงแขกเกี่ยว ข้าว และมีการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน เดือนก้ำ(กุมภาพันธ์)จะมีพิธีใหม่สามคำ (การเลี้ยงเจ้าเมืองโดยนำข้าวหุงสุก ข้าวตอก ดอกไม้ ขนท รูปเทียนจัดเป็นขันโตก 3 ชุด) จัดพิธีหีบข้าวตอกรู้ – ที่ เดือนสาม (มีนาคม)ทำข้าวหยาบคู่ไปถวายที่วัด และมอบให้ผู้สูงอายุเพื่อขอพรและร่วมฟังพระธรรมด้วยกัน เดือนสี่ (เมษายน) ประเพณีปอยล่างลอง เดือนห้า (พฤษภาคม) ทำขนมห่อใบตอง สรงน้ำพระพุทธรูป ผู้สูงอายุและเล่นน้ำในหมู่บ้าน เดือนหก (มิถุนายน) งานก้อเจดีย์ทราย งานบั้งไฟ เดือนเจ็ด (กรกฎาคม)จะทำพิธีเลี้ยงเจ้าเมือง สวดมนต์หมู่บ้าน เดือนแปด (สิงหาคม) ประเพณีเข้าพรรษาสามเดือน ผู้เฒ่าผู้แก่ถือศีลอยู่ที่วัด เดือนเก้า (เดือนกันยายน) เลี้ยงอาหารผู้อาวุโสที่จำศีลที่วัด เดือนสิบ (ตุลาคม) กิจกรรมต่างชอมต่อหลวง การถวายข้าวมธุปายาส ผลไม้ต่างๆ เดือนสิบเอ็ด (พฤศจิกายน) ประเพณีออกพรรษา ทำและ

ซ่อมแซมจอบพารา(วัด) แข่งทำ ขนมหันบานไทใหญ่ ห่อข้าวกับผัก มีการรำนก รำ โด เพื่อเฉลิมฉลอง เดือนสิบสอง (ชันวาคม) ประเพณีดับไฟเทียน คือการถวายเทียนเพียง ดอกไม้

- **ความเชื่อและการนับถือผี**

ชาวปะโอเชื่อว่า ผี มีสองชนิดคือผีดีและผีไม่ดี ซึ่งผีดีจะมีไว้สำหรับขอพรให้คุ้มครองชาวปะโอ โดยใช้ หัวข้าว หัวแกง ดอกไม้สีขาว รูปเทียน ถวายขอพร สำหรับผีไม่ดี จะมีไว้สำหรับการปิดป่า จะใช้ อาหาร ก็จะมี ข้าว แกง ถั่วเน่า พริกเกลือ เวลาเจ็บไข้ ไม่สบาย จะทำการเลี้ยงผี โดยใช้ รูปแบบกับการขับไล่ผี ไม่ดี ผู้ที่ทำพิธีกรรมการไล่ผี ไม่ว่าจะชายหรือหญิงสามารถทำได้ ถ้าคนนั้นคาถาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือคนที่บวชเรียนมาก่อน โดยจะมีอุปกรณ์ที่เรียกว่า “ตุงหยก” ทำมาจากกานตั้นกล้วยเป็นสี่เหลี่ยมและใส่เครื่องลงไป และทำก่องขอมตอ ทำจากใบตองเป็นกระทง และใส่อุปกรณ์ลงไปเพื่อนำไปถวาย

การเลี้ยงผี สะเดาะเคราะห์ จะนำไก่เป็นๆ เป็นคู่ ไก่พ่อ ไก่แม่ ผูกด้วยสายลันจัน ปล่อยเข้าป่าไป สำหรับเลี้ยงผีไม่ดี แต่สำหรับผีดี จะทำพิธีกรรมต้มไก่ บายศรีสู่ขวัญ จะกินไก่ด้วยกัน สำหรับพิธีกรรมเกี่ยวกับนตาย คนตายของปะโอ ในฝั่งพม่าจะใช้วิธีการฝัง ห่อเสื้อ ใส่เสื้อผ้าขาวของเครื่องใช้ของคนตายและนำไปฝังในป่า

- **พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิต**

ชาวปะโอ จะมี ปฏิทิน(เป็นสมุดใบลาน) สำหรับการผลิต เพื่อจะ พิจารณาว่าสามารถเริ่มลงมือทำการเพาะปลูกได้วันไหน คนที่สามารถตัดสินใจคือหัวหน้าครอบครัว และมักจะเลือกวันที่หัวหน้าครอบครัวเกิด เป็นหลักและจะเลือกวันที่เริ่มต้นทำการผลิต เลือกวันที่ดีที่สุด (สำหรับครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว ก็จะเลือก ตามวันเกิดของผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครอบครัว)

พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิต ก่อนลงมือทำการเพาะปลูกชาวปะโอจะทำการบนบานต่อเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อให้การเพาะปลูกได้ผลดีเมื่อทำการเพาะปลูกข้าวเสร็จ จะทำพิธี เลี้ยงผี เวลาที่ผลิตข้าวได้ เยอะจะทำการเลี้ยงผี (ปู้ใจไซ้ นายใจไซ้) โดยจะนำเอาชมดอกและเหล่า เลี้ยงโดย จะ เอาเหล่า หว่านทั่วไร่ เพื่อทำการขอบคุณ

- **ลักษณะการจัดการที่ดิน**

ที่ดินทำกิน จะทำการเพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง ถ้าดินไม่ดีจะทำการย้ายที่ดินเพาะปลูก และถ้า ดินดีขึ้นก็จะกลับมาเพาะปลูกที่เดิม (ตอนนี้อยู่ฝั่งพม่า ที่ดินสำหรับทำการผลิตจะขึ้นอยู่กับแรงงาน ในครัวเรือน และไม่มีกำบังที่ดินเป็นเฉพาะ ว่าเป็นสมบัติของใคร แต่เป็นสมบัติของหมู่บ้าน โดยจะทำการจับจองตามสะดวก หมุนเวียนกันไป ไม่มีการแย่งชิงที่ดินในการผลิต เพราะให้ข้อมูล ว่าที่ดินทำกินมีเยอะ ไม่มีการแย่งชิง ไม่มีการจับจอง โดยใบโฉนด) การแบ่งที่ดินจะทำการแบ่ง ตามสันดอย และ ร่องน้ำ มีการกันเขตที่ดินจะทำการแบ่งกันตามหมู่บ้าน ว่าเป็นสัดส่วนที่ดินของ หมู่บ้านใครหมู่บ้านมัน การจัดการแรงงาน ผู้ชายจะทำงานที่หนักในไร่ในสวน ถ้าเป็นผู้หญิงจะเป็นงานในครัว แต่งานหนักจะเน้นผู้ชาย และส่วนใหญ่จะช่วยกันทำงาน ช่วงทำการปลูกข้าว เดือน พค. – ตค. และจะพักจนถึงเดือนเมษา ช่วงเวลาว่าง ผู้หญิงจะทอผ้า ผู้ชายจะทำงานทั่วไป (ผู้หญิงนั่งทอผ้า แบบใช้กี่กระตุก)

- **ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน**

มีระบบผู้อาวุโส เพื่อทำการตัดสินใจร่วมกันในการทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อทำการตัดสินใจ ปัญหาต่างๆ ในหมู่บ้าน และกลุ่มหนุ่มสาว จะมีกิจกรรมการแต่งงาน ไปเที่ยวหาสาว ผู้ชาย จะ ที่นำขันหมากไปสู่ขอเจ้าสาวให้เจ้าบ่าว การทำพิธี ขอโทษ จะต้องทำพิธีขอขมา พ่อแม่ ผู้หญิง และ ขอขมาเพื่อนเจ้าบ่าว โยมีเงื่อนไขการแต่งงาน กลุ่มฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จะต้องยอมรับซึ่งกันและกันก่อน โดยเฉพาะฝ่ายหญิง เพื่อนในกลุ่ม ต้องยินยอมกันก่อนในกลุ่มก่อน และ ฝ่ายพ่อแม่ของผู้หญิง จึงยินยอม ให้ ฝ่ายชายมาสู่ขอได้

ภาพ 2.2 ประเพณีการบวชลูกแก้วของชาวปะโอ

ที่มา: Pa-O Research Center–Thailand และ Pa-O Youth Democratic Organization (PYDO), 2004

2.3 ลักษณะประชากรและการกระจายตัวของชาวปะโอในพม่า

2.3.1 ถิ่นฐานและการเคลื่อนย้าย

ภายหลังจากการเสื่อมสลายของท่าตอง ตั้งแต่ปี A.D. 10571(ชาวปะโออ้างว่าท่าตองเป็นเมืองหลวงที่มีกษัตริย์ของตนปกครอง แม้ว่านักประวัติศาสตร์ทุกคนล้วนเห็นตรงกันว่าท่าตองเคยเป็นอาณาจักรของชาวมอญก็ตาม) คำอธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายตัวของชาวปะโอ ก็มุ่งไปที่เส้นทางการอพยพของชาวปะโอจากเมืองท่าตองไปยังเมืองสะตุง (Hsa Htung)

Scott James Jorge (1922) กล่าวถึงว่า “พวกที่เคยเป็นฝ่ายซ้าย (หลังจากที่เมืองท่าตองถูกทำลาย) ได้อพยพจากเมืองหลวงของชาวดองคูที่พังพินาศมายังรัฐฉาน และได้ก่อตั้งรัฐใหม่ขึ้นซึ่งให้ชื่อตามเดิม ที่นี่เป็นเมืองสะตุง (Hsa Htung) ที่ทันสมัย [Hsi Hseng] คนอื่นๆ ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ Myelat”

นิพัทธ์พร เฟ็งแก้ว (2548)ระบุนโยบายงานเขียนรายงานพิเศษชื่อเมืองไทใหญ่ว่า เมืองสะตุงหรือ ปุระในพม่านั้นเป็นที่อยู่ของชนเผ่า “ปะโอ” เมื่อชาวปะโอจำนวนประมาณ 100 คนอพยพมาตั้งบ้านใหม่ในรัฐฉานปี ค.ศ. 1782 จึงเรียกชื่อบ้านใหม่ของตนว่า “สะตุง” ตามชื่อเมืองเดิมที่ตนจากมา

ส่วน Russ Christensen และ Sann Kyaw (2006)ระบุในThe Pa-O: Rebels and Refugees ว่า มีจำนวนประชากรชาวปะโอทางตอนเหนือของที่ราบริมน้ำชีทาง (Sittang) อันเป็นเส้นทางหลักในการเดินจากท่าตอนขึ้นมาทางทิศเหนือ พบชาวปะโอจำนวนมากอยู่ทางตะวันออกของท่าตอน ตลอดเส้นทางจาก ท่าตอน-พะอัน แก้วกะเริก-ถนนแม่สอด (Thaton-Pa-an-Kawkareik-Mae Sod road) ซึ่งเคยเป็นเส้นทางสงคราม/และเส้นทางค้าขายโบราณมายังประเทศไทย ซึ่งมีแนวโน้มที่น่าเชื่อว่าบรรพบุรุษชาวปะโอน่าจะอพยพมาทางตะวันออกมากกว่าจะขึ้นไปทางเหนือ ชาวปะโอเหล่านั้นเดินทางมาถึงที่ราบสูงรัฐฉานและปักหลักในพื้นที่ที่ปากตะวันตกของทะเลสาบอินเล ทั้งนี้ ถัดจากชาวอินทาแล้ว ชาวปะโอเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่รองลงมาซึ่งอาศัยอยู่บริเวณทะเลสาบอินเล

ปัจจุบันชาวปะโออาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐฉานเป็นส่วนใหญ่ ตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ราบสูง และเขตภูเขาซึ่งอยู่รอบทะเลสาบอินเล และชาวปะโอเป็นชนชนชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่เป็นอันดับสองรองจากชาวจาน (ไทใหญ่) โดยมีจำนวนประชากรประมาณ 500,000 คน มีประชากรชาวปะโอบางส่วนอาศัยอยู่ที่เมืองท่าตอน ในรัฐมอญทางตอนล่างของประเทศพม่าราว 100,000 คน นอกจากนี้ คาดว่ามีชาวปะโออาศัยอยู่แถบที่ราบหุบเขาริมน้ำชีทาง (Sittang River) อยู่ทางตอนเหนือของเมืองตองอู (Toungoo) รวมทั้งยังมีชุมชนชาวปะโออาศัยอยู่ในย่างกุ้ง (Rangoon) และมันตะเลย์ (Mandalay)

ทั้งนี้ จากข้อมูลสำมะโนครัวประชากรที่น่าเชื่อถือล่าสุดทำการสำรวจโดยประเทศอังกฤษ ในปี 1931 คาดว่าน่าจะมีจำนวนประชากรชาวปะโอโดยรวมประมาณ 750,000 คน แต่ไม่เกิน 1 ล้านคน อย่างไรก็ตาม การสำรวจขึ้นอยู่กับ “ภาษาที่ปกติจะใช้ในบ้าน” มากกว่าจะสำรวจลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งชาวปะโอบางคนอาจใช้ภาษาฉาน (ไทใหญ่) หรือภาษาพม่า มากกว่าใช้ภาษาปะโอประจำวัน

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการสำมะโนครัวในปี 1941 สูญหายไปในช่วงการเข้ามาของกองทัพทหารญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมารัฐบาลทหารพม่าได้จัดทำสำมะโนครัวประชากรในปี 1983 แต่ก็ยังเป็นข้อมูลที่ขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นข้อมูลของระบอบทหาร ทั้งนี้ จำนวนประชากรชาวปะโอ 750,000 คน ซึ่งมาจากการคาดประมาณของ Russ Christensen และ Sann Kyaw นั้น ได้ทำการศึกษาจากอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรชาวปะโอตั้งแต่ปี 1931 ที่มีการสำรวจสำมะโนครัวประชากรชาวปะโอทั่วประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลการคาดการณืล่าสุดทำการสำรวจโดยประเทศอังกฤษ

ปะโอในรัฐฉาน (Shan State)

เมื่อชาวปะโอมาถึงยังรัฐฉานตอนใต้ ชาวไทใหญ่ก็ได้สถาปนาอาณาจักรรัฐมากกว่า 30 แห่งขึ้นมาแล้วซึ่งมีความสำคัญและมีอิทธิพลหลายแห่ง เจ้าฟ้าแห่งฉาน หรือ ซอว์บา/Sawbwa [ภาษาพม่า] ได้สถาปนาเป็นเจ้าแผ่นดิน และมีอำนาจสมบูรณ์โดยอัตโนมัต ต่อมาในปี 1885 อังกฤษจับกุมกษัตริย์พม่าองค์สุดท้ายที่มณฑลเฉ่และเนรเทศยังอินเดีย ในปี 1890 อังกฤษแผ่ขยายการควบคุมปกครองออกไปยังรัฐฉาน โดยที่อังกฤษใช้วิธีการควบคุมปกครองคนในรัฐฉานแตกต่างออกไปจากชาวพม่าที่ใช้การบริการปกครองแบบอาณานิคม ทั้งนี้ รัฐฉานกลายเป็นดินแดนในอารักขาของอังกฤษ และอังกฤษยอมให้การรับอำนาจเจ้าฟ้ารัฐฉาน ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลการบริการปกครองรัฐ ออกกฎหมาย และกำหนดบรรณาการกับรัฐต่างๆ ที่ยอมสวามิภักดิ์ต่อรัฐฉาน

รัฐฉานมีประชากร 4.7 ล้านคน ประกอบไปด้วยคนเชื้อชาติไทใหญ่ เป็นประชากรส่วนใหญ่ อาศัยในที่ราบลุ่มน้ำ และตามหุบเขานอกจากนั้น คือ ดานู ต่องโย อินทา และชาวพม่า อาศัยอยู่ทางด้านตะวันตก ปะหล่อง ลีซอและกะฉิ่น อาศัยทางด้านเหนือ ปะโอพบอาศัยแถวด้านใต้ ทั่วที่เมืองโฮบั้ง ด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน โกกั้งในเขตปกครองโกกั้ง และอีกก็อยู่กับมุเซออาศัยแถบเมืองเชียงตุง นอกจากนี้ยังมี ชาติพันธุ์ จีน พม่าเชื้อสายอินเดีย กะเหรี่ยง ไทลื้อ คำตี้ ไทคอย เป็นต้น

จากหนังสือ คนไทยในพม่า เขียนโดยบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวถึงชาวต่องสู้อยู่ในรัฐฉาน สหภาพพม่า ซึ่งมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับกับที่ราบว่า ชาวต่องสู้อยู่ในเขตเมืองต่องกี ตะถ่ง (ตะถ่อง, สะทุง, สะเทิม) ของเส่ว ย่องเหว (ยองห้วย) อ่องบาน ลีกีบ เมืองจิต เมืองหนอง น้ำคก โหปง จำมะก้ากะลอ ลายค่า (ไล้ซ่า) เมืองนาย สีแสง หนองบ็อน เมืองกั้ง ไกล้เคียง หนองอ่างเล หรือทะเลสาบอินทะ แต่พบชาวต่องสู่มากที่สุดที่เมืองหลอยโหลง เมืองหมอกใหม่ เมืองต่องกี เมืองตะถ่ง ป้างลอง หม่อระแห่มง (มะละแห่มง, เมาะละแห่มง) และเมืองเปกหรือหงสาวดี

ภาพ 2.3 วิถีชีวิตของชาวปะโอที่สัมพันธ์กับระบบเกษตรกรรม

ที่มา: www.exploremyanmar.com/EthnicTribes.asp, www.myanmartraveler.com/inle.

ปะโอในรัฐอื่นๆ

- ปะโอในรัฐมอญ (Mon State)

รัฐมอญ มีประชากรมากกว่า 2.4 ล้านคน ประกอบไปด้วยคนเชื้อชาติมอญและพม่าเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นจะเป็นพวกกะเหรี่ยง ยะไข่ จีน คะฉิ่น ไทใหญ่ และปะโอ ภาษาที่ใช้คือภาษามอญ และภาษาพม่า ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีเพียงเล็กน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์

- ปะโอในรัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)

รัฐกะเหรี่ยง มีประชากรมากกว่า 1.4 ล้านคน ประกอบด้วยชนเผ่ากะเหรี่ยง (Kayin) พม่า (Bamar) ปะโอ (Pa-O) ไทใหญ่ (Shan) มอญ (Mon) และยะไข่ (Rakhine) กะเหรี่ยงเป็นชื่อรวม ๆ ของชนเผ่านี้ ซึ่งจำแนกได้เป็น สะกอ (Sakaw / Sawhaw) โป (Poe/Sho) บเว (Bwe) ปะดอง (Padaung/Ta-aung) กะเหรี่ยงแดง (Kayinni) และชะเขง (Zayein) และยังมีอีกจำแนกกลุ่มกะเหรี่ยงเป็นกะเหรี่ยงเหนือ และกะเหรี่ยงใต้ บเวเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงเหนือ ส่วนสะกอและโปเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงใต้ ศาสนาหลักในรัฐนี้ได้แก่ พุทธ คริสต์ และเลเก (Leke)

- ปะโอในรัฐคะยา (Kayah State)

รัฐคะยามีประชากรมากกว่า 259,000 คน ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 53 คนต่อตารางไมล์ ประกอบด้วยชนเผ่าคะยา (Kayah) ปะดอง (Padaung หรือ Kayan) ปะเย (Paye) ยินบอ (Yinbaw) ยินกะเล (Yinkale) กะเหรี่ยงปะกิ (Paki Kayin) และชนกลุ่มเล็ก ๆ เช่น มะนุทะเนา (Manumanao) เกโค (Gaykho) และเกบา (Gaybar) ส่วนพวกไทใหญ่ อินตา (Intha) และพม่า จำนวนไม่มากอาศัยอยู่ที่ลำน้ำบะลู (Balu) ซึ่งอยู่ด้านเหนือของรัฐคะยา ส่วนพวกปะโอ (Pa-o) มักอยู่ตามเขตภูเขา

- **ปะโอในมณฑลพะโค หรือ บะโก (Bago Division)**

มณฑลพะโคตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางตองล่าง ด้านเหนือติดกับมณฑลมะเกวและมณฑลมันตะเล ด้านตะวันออกติดกับรัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และอำเภอเกาะตะมะ ด้านใต้ติดกับมณฑลย่างกุ้ง และด้านตะวันตกติดกับมณฑลเอยาวดี และรัฐยะไข่ ประกอบด้วยประชากรกว่า ๔.๕ ล้านคน ประชากรที่อาศัยในมณฑลนี้ได้แก่ กะเหรี่ยง พม่า มอญ (Mon) ฉิ่น ยะไข่ (Rakhine) ไทใหญ่ (Shan) และปะโอ (Pa-O)

2.4 ความสัมพันธ์ของชาวปะโอกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

2.4.1 ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างปะโอและมอญ

ตำนานของชาวปะโอที่กล่าวถึงการอพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย จนกระทั่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนล่างของประเทศพม่า และสถาปนาเมืองหลวงอันมีชื่อว่าท่าตอน ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองย่างกุ้ง ทั้งนี้ การศึกษาข้อมูลเอกสารของ Russ Christensen และ Sann Kyaw ชี้ว่า ในพื้นที่เมืองท่าตอน ชาวปะโอได้แบ่งที่อยู่อาศัยร่วมกับชาวมอญ โดยที่ชาวปะโออ้างว่าเมืองท่าตอนเป็นเมืองหลวงของพวกเขา พร้อมทั้งมีกษัตริย์ของตนเองปกครองเมืองท่าตอน ถึงแม้ว่านักประวัติศาสตร์จะเห็นตรงกันว่าเมืองท่าตอนเป็นอาณาจักรของชาวมอญก็ตาม ทั้งนี้ จากการศึกษาเกี่ยวกับชาวปะโอโดยเจ้าอาวาสวัดชาวปะโอท่านหนึ่ง กล่าวว่า กษัตริย์ 158 องค์แรกของท่าตอนเป็นชาวปะโอ และ 17 องค์สุดท้ายเป็นเลือดผสมระหว่างปะโอและมอญ ซึ่ง Enriquez ก่อนไปทางสนับสนุนคำกล่าวอ้างนั้น โดยที่เขารายงานว่า “เคยมีกษัตริย์ชาวตองตู 1 องค์ที่เมืองท่าตอน คือ Thit Tabang Mingi ซึ่งยังได้รับการกล่าวถึงกันอยู่”

ด้าน G.E. Harvey กล่าวไว้ใน Glass Palace Chronicle ว่า “จาก Thirharaja จนถึง Manuha มีกษัตริย์ 8 และ 40 องค์ของท่าตอน” ด้าน Arthur P. Phayre ชี้ว่า พงศาวดารมอญประกอบด้วย “รายชื่อกษัตริย์ 59 องค์ ซึ่งส่วนใหญ่มีนามเลื่องลือที่ได้ปกครองที่นั่น” และเป็นเรื่องไม่ธรรมดาที่กลุ่มประชาชนที่แตกต่างกันจะอยู่อาศัยได้ใกล้ชิดกันเพียงนี้ ทั้งยังคงรักษาภาษาและประเพณีวัฒนธรรม และผู้นำร่วมกัน ดูราวกับว่าชาวปะโออาศัยอยู่ที่ท่าตอนด้วยดีกับชาวมอญ ยอมรับ Manuha เป็นกษัตริย์ของพวกเขา นอกจากนี้ (บรรทัดแรกๆ หน้า 11) Theodore Stern กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ทางตอนล่างของพม่าว่า ชาวมอญมีการติดต่อที่ใกล้ชิดกับตองตูอีกด้วย

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีผู้ศึกษาไว้เผยให้เห็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างชนเผ่าโดยการแต่งงาน จึงมีเหตุผลที่เป็นไปได้ด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาทางการเมืองที่ไม่ลงรอย ความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ทำให้มีการแต่งงานระหว่างเผ่าพันธุ์เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ หรือการประนีประนอมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จนกระทั่งนำมาสู่การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในท้ายที่สุด

2.4.2 ปะโอ : ชนชั้นผู้ถูกปกครองในรัฐฉาน

ต้องสู้ ต้องสู้ หรือ ต้องชู เป็นกลุ่มชนที่อยู่กระจัดกระจายในตอนเหนือของประเทศพม่า เนื่องจากชาวต้องสู้ตั้งถิ่นฐานร่วมกับชาวไทใหญ่ โดยชาวต้องสู้อยู่บนดอยและที่ราบเชิงเขา ส่วนชาวไทใหญ่อยู่บริเวณที่ราบ ดังนั้นชาวต้องสู้จึงมีความสัมพันธ์กับชาวไทใหญ่ และมีวัฒนธรรมคล้ายไทใหญ่ ชาวไทใหญ่เรียกชาวต้องสู้ว่า “ต้องสู้” พม่าเรียกว่า “ต้องชู” แปลว่า “ชาวดอย” หรือ “คนหลอย” แต่ชาวต้องสู้ไม่ชอบให้เรียกคำนี้ เพราะถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ ชาวต้องสู้เรียกชื่อชาติของตนเองว่า “ปะโอ” หรือ ปะโอ แปลว่าชาวดอยเหมือนกัน

Scott James Jorge (1922)ระบุว่า ชาวปะโอใช้พื้นที่ใน Myelat ร่วมกับชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวดานู (Danu) และตองโย (Taungyo) เช่นเดียวกันที่บริเวณรอบๆ ทะเลสาบอินเล มีการแบ่งพื้นที่ร่วมกับชาวอินทา (Intha) ซึ่งทางด้านตะวันออกของทะเลสาบอินเล ชาวไทใหญ่เริ่มมีจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ มีชาวปะโอเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งเจ้าเมืองชาวปะโอ (Pa-O chiefs) อาศัยอยู่ใน 3 มณฑลทางทิศตะวันตกของทะเลสาบอินเล และอีก 2 มณฑลทางทิศด้านตะวันออกของทะเลสาบอินเล ทางด้าน W.S. Desai (1985)ยืนยันว่ามี 5 มณฑลของรัฐฉานถูกปกครองโดยเจ้าเมืองซึ่งเป็นชาวปะโอ อีกทั้งชาวปะโอยังเป็นประชากรส่วนใหญ่ใน 5 มณฑลของรัฐฉาน นับว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่โดดเด่นอยู่ท่ามกลางชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ชาวปะโอยังคงอพยพขึ้นสู่ภูเขาทางทิศตะวันออกของทะเลสาบอินเล และตั้งถิ่นฐานที่มณฑล Hsa Htung และ มณฑล Ho pong รวมทั้งพื้นที่ทางทิศด้านใต้และทางทิศเหนือของทะเลสาบอินเล ในรัฐคะเรนนี้

เมื่อชาวปะโออพยพไปทางเหนือสู่รัฐฉานแล้ว ปรากฏว่าชาวไทใหญ่ทำการครอบครองพื้นที่ราบหุบเขาอันอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่เอาไว้แล้ว แต่เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในการลงตั้งถิ่นฐานที่รัฐฉาน ชาวปะโอได้เข้าครอบครองพื้นบนเขาซึ่งยังไม่มีใครจับจองเป็นเจ้าของ เพื่อทำการเพาะปลูกในบริเวณที่เป็นที่ต้องการน้อยกว่า วิธีนี้เป็นการปฏิบัติตามปกติของชนกลุ่มน้อยเมื่อมาถึงรัฐฉาน หลังจากที่ชาวไทใหญ่ได้เข้าครอบครองพื้นที่ไว้แล้ว

ชาวปะโอดั้งเดิมเป็นชาวนา แต่มีไม่กี่คนที่ได้เป็นพ่อค้า หรือผู้ค้าวัว ควาย และม้า ในไร่นา พวกเขาปลูกข้าว ผัก กระเทียม หัวหอม ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มันฝรั่ง ถั่วต่างๆ มันฝรั่ง มะเขือเทศ และตรอบเบอร์รี่ บริเวณที่ลาดเขาทำการเพาะปลูก การเผาผลาญ และข้าวภูเขา นอกจากนี้ ชาวปะโอยังเป็นที่รู้จักว่าทำการผลิต Thanatpet (cordia) ซึ่งใบของพืชนี้นำมาใช้ห่อมวนบุหรี่ (บุหรี่พม่า) ต้นไม้ส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่ลาดเขามีชาวปะโอเป็นผู้ครอบครอง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวโอบล้อมด้วยที่ราบหุบเขาที่ชาวไทยใหญ่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ผลก็คือชาวปะโอก่อนข้างจะมีอิทธิพลเหนือการผลิตพืชเงินสด Thanatpe

Hackett (1953) ซึ่งได้อาศัยและทำงานที่หมู่บ้านทางตอนใต้ของเมืองตองยี (Taunggyi) ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1950 กล่าวไว้ว่า “บุคลิกลักษณะของชาวปะโอที่ถูกชาวไทยใหญ่ตั้งฉายาให้คือ พวกหยาบคาย (crude) ชาวไร่ชาวนาที่เฉยเมย (ignorant farmers) ทั้งยังถูกประณามว่าเป็นพวกไร้กฎหมาย และพวกหัวขโมย” อย่างไรก็ตาม ชาวปะโอถูกเอาเปรียบโดยผู้ถูกปกครอง ชาวบ้านที่เดินทางเข้าเมืองต้องจ่ายเงินภาษีให้กับเจ้าฟ้า มากกว่าชาวบ้านที่กลับมาอยู่หมู่บ้าน ทั้งนี้ภายใต้การปกครองของเจ้าฟ้า “ชาวบ้านไม่ได้รับผลประโยชน์ใดเลยจากการจ่ายเงินภาษี” แม้ว่าอังกฤษจะเร่งให้เจ้าฟ้าจัดการเรื่องศึกษา ยารักษาโรค และสวัสดิการสังคม ให้กับประชาชนทุกคนก็ตาม แต่ผลประโยชน์เหล่านั้นก็ยากยิ่งที่จะกระจายออกไปสู่ประชาชนในเขตชนบท

นอกจากนี้ ชาวปะโอยังประสบความสำเร็จอย่างมากในการเข้าร่วมทางการค้าและอุตสาหกรรมในเมือง แต่มีเพียงน้อยคนเท่านั้น เนื่องจากการไม่มีนักธุรกิจชาวปะโอปกป้องชาวปะโอจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ชาวปะโอจึงมักตกเป็นเหยื่อการถูกข่มเหงโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ชาวบ้านที่ขายสินค้าในเมืองได้ นับว่าเป็นเพราะความกรุณาของชาวไทยใหญ่ อินเดีย และนายหน้าชาวจีน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มั่งคั่งในขณะที่ชาวปะโอเป็นคนยากจน แต่ไม่ใช่ชาวปะโอเพียงกลุ่มเดียวที่ประสบปัญหา ภายใต้การปกครองของเจ้าฟ้ารัฐฉาน เกือบจะทุกชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อย และชาวไทยใหญ่กลุ่มใหญ่ ต่างต้องอดทนอดกลั้นกับกฎเกณฑ์หลายอย่างของรัฐฉานด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ภูมิพัฒน์ เชตียานนท์ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์แห่งลุ่มทะเลสาบรัฐฉาน “ของห้วย- อินเด” ระบุว่า ภายหลังจากเข้ายึดอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลทหารพม่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 เป็นต้นมา ระบบปกครองด้วยเจ้าฟ้าของเมืองของห้วยถูกยกเลิกโดยสิ้นเชิง พร้อมกับมีปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นในพื้นที่ ติดตามมาหลังจากนั้น กล่าวคือ พวกปะโอและอินเดากลับมามีอำนาจต่อรองในทางการเมืองและเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะที่มากับการท่องเที่ยว) มากขึ้น พร้อม ๆ กับการค่อยหายไปของคนไต โดยส่วนใหญ่ถูกคุกคามให้กลายเป็นอินเดา สำหรับพวกปะโอซึ่งมีการจัดตั้งทางการเมืองเข้มแข็งกว่า

กลุ่มอื่นๆ และมีวัฒนธรรมต่างรูปแบบไปจากไตและอินตา มีความพยายามจะสร้างนิยามความหมายของตัวเอง ในลักษณะของการมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน รวมถึงมีองค์กรทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งยังคงรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนละกลุ่มกันกับพวกไตและอินตา

2.4.3 ปะโอ : สันค้ำทาสของเผ่ากะเรนนี

เมื่อครั้งชาวปะโออพยพขึ้นมาทางทิศเหนือและตั้งถิ่นฐานที่บริเวณตอนใต้ของรัฐบาลาน ในสมัยที่มีการปกครองโดยอังกฤษ ชาวปะโอที่อยู่ทางตอนใต้ของรัฐบาลาน ต้องตกเป็นเหยื่อของการปล้นล่าฆ่าทาสของชาวกะเรนนี ดังที่ Archibald Ross Colquhoun กล่าวไว้ว่า “ชาวกะเรนนี (กะเหรี่ยงแดง) ...มีชื่อเรื่องนิสัยการชอบลักพาตัว” นอกจากนี้ Scott(1922)ยังอธิบายว่า ชาวกะเรนนี “เตรียมการอย่างดีในการค้าทาส เข้าใจโจมตีสถานที่ขึ้นไปทางเหนือและหิวเอาตัวผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก เพื่อเอามาขายที่ชายแดนสยาม” ชาวกะเรนนีบุกโจมตีทางตะวันออก ตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑล Hsa Htung ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นแหล่งใหญ่ของชนชาติตองตู ที่อยู่ในรัฐบาลาน อย่างไรก็ตาม “ดูเหมือนว่าชาวตองตูจะมีความสามารถในการป้องกันตัวเองจากการโจมตีที่น่าสยดสยองของกะเรนนี โดยชาวไทใหญ่ของ...รัฐอื่นซึ่งเป็นพรมแดนกับแดนมาตุภูมิของกะเหรี่ยงแดง” ไม่เหมือนชาวปะโอในพื้นที่อื่นๆ ของรัฐบาลานที่โชคคืออย่างมาก ทั้งนี้ หลังจากที่ยกทัพเข้าปกครองรัฐบาลานได้ในปี ค.ศ. 1880 ก็จัดการทำให้การค้าทาสยุติลงโดยการก่อตั้งป้อมทหารขึ้นในปี ค.ศ. 1887 ทางด้านทิศตะวันออกของทะเลสาบอินเล และทางใต้ของเมืองของหัวย (Yaunghe)

2.5 สรุป

ชาวปะโอ เป็นกลุ่มประชากรในตระกูลอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่งมีภาษาเขียนและภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่จะสามารถใช้ภาษาไทยใหญ่และภาษาพม่าเป็นหลักในการสื่อสาร ชาวปะโอมีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ของแต่ละรัฐของพม่าแต่จะมีมากในพื้นที่ของรัฐบาลานตอนใต้ โดยจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มทะเลสาบอินเล และพื้นที่สูง และมีการอพยพหนีจากความรุนแรงในพม่าเข้าสู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี พิธีกรรมต่างๆของชุมชนจะมีทั้งพิธีกรรมประจำปี พิธีกรรมในการผลิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พิธีกรรมต่างๆ ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับในเรื่องของการนับถือพุทธศาสนาและการนับถือผี แต่ทั้งนี้ก็มีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์

พื้นที่ในการเพาะปลูกของชาวปะโอที่อาศัยบนพื้นที่สูง ส่วนมากจะทำการเพาะปลูกเพื่อยังชีพ โดยจะปลูกข้าวเป็นหลักและปลูกฝิ่นสำหรับเก็บขาย และเลี้ยงสัตว์สำหรับบริโภคในครัวเรือน แต่สำหรับชาวปะโอที่กระจายในพื้นที่ราบลุ่ม ก็จะทำการรับจ้างและมีอาชีพค้าขายเล็กน้อยแต่ยังไม่ถึงกับเป็นธุรกิจ โดยจะรับสินค้าจากพื้นที่สูงลงมาขายในตลาด ที่สำคัญพื้นที่ที่ครอบครองที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สูงจะเป็นของชาวปะโอ

ภายในสังคมของปะโอ มีความชัดเจนในเรื่องของการให้การนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้านและผู้ชายจะเป็นใหญ่ในครอบครัวทั้งนี้เชื่อมโยงกับอิทธิพลของพุทธศาสนาว่า เพศชายคือผู้ที่มีโอกาสได้บวชเรียนและมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษามากกว่าผู้หญิง ทั้งนี้ระบบเครือญาติและองค์กรทางสังคมยังไม่มีบทบาทเท่าระบบผู้นำอาวุโสและผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกและให้การยอมรับของชาวปะโอ ทั้งนี้เพราะผู้อาวุโสและผู้นำจะมีบทบาทในการควบคุมทางสังคม แต่ในส่วนการควบคุมพฤติกรรมของคนหนุ่มสาว กลุ่มหนุ่มสาวจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อนทั้งหญิงชายในการควบคุมให้อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี

ระบบการศึกษาและการถ่ายทอดความรู้ของชาวปะโอในอดีตพบว่า ชาวปะโอเป็นผู้มีความสามารถด้านฝีมือการวาดภาพในจิตรกรรมฝาผนังวัดของชาวปะโอด้วย และมีการใช้สมุดข่อยโบราณสำหรับบันทึกตัวอักษรและมีการถ่ายทอดผ่านรุ่นต่อรุ่น ซึ่งภาษาเขียนได้มีการเปลี่ยนแปลงและผสมกลมกลืนตามสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองของพม่า

การส่งเสริมการศึกษาพบว่าเด็กผู้ชายมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าโดยเด็กชายจะผ่านพิธีการบวชเรียนและได้รับการศึกษาในวัด แต่ถ้าครอบครัวที่พ่อแม่มีอันจะกินจะส่งลูกหลานเข้าเรียนตามโรงเรียนปกติของรัฐบาลพม่าและได้มีโอกาสได้เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยด้วย

ในส่วนลักษณะความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ชาวปะโอดูเหมือนจะถูกตีตราหรือกำหนดว่าเป็นคนป่า คนบนดอย ไม่มีวัฒนธรรม ล้าหลัง และมักจะถูกเอาเปรียบจากกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ คือไทใหญ่และพม่า แต่ก็ยังคงมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในเรื่องของการค้าขาย หรือเป็นแรงงาน แต่ก็ยังอยู่ในสถานะที่ถูกเอาเปรียบ และเพื่อความอยู่รอด ชาวปะโอก็มีการปรับตัวในเรื่องของการใช้ภาษาในการสื่อสาร โดยชาวปะโอสามารถสื่อสารได้ทั้งไทใหญ่และพม่า เพื่อการต่อรอง และมักจะไม่วกวลคลีกับใครมากนัก และกระจายตัวอยู่ในรัฐต่างๆ

แต่พอสถานการณ์ทางการเมืองในพม่าเปลี่ยนแปลงไป ชาวปะโอก็มีโอกาสที่จะรวมกลุ่ม ทั้งทางการเมือง และเลือกลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อแสดงตัวตนว่ามีรากเหง้า และวัฒนธรรม และได้รับการปลดปล่อยจากการกดขี่จากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นโดยอาณานิคมอังกฤษ แต่พอเปลี่ยนแปลงจากอาณานิคมอังกฤษเข้าสู่การปกครองของรัฐบาลพม่า ชาวปะโอซึ่งมีพื้นที่ ครอบครองที่ดินและทรัพยากร รวมทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ทางรัฐบาลพม่าช่วงนั้นเปิดโอกาสให้ การท่องเที่ยวเข้ามา และชาวปะโอก็เป็นจุดขายส่งผลให้ชาวปะโอมีพื้นที่ที่ต่อรองและอำนาจมากขึ้น ช่วงหนึ่งด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved